

Wstęp

Początkiem edukacji formalnej, dla większości dzieci, jest moment przekroczenia progu przedszkola. Wydarzenie to ma rangę szczególną, albowiem skutkuje czasowym opuszczeniem znanego dziecku środowiska domowego na rzecz nowego, którym staje się placówka przedszkolna. Istotne, jak podkreśla A. Brzezińska (Brzezińska, 2014), by zmiana ta następowała w warunkach zachowania edukacyjnej ciągłości. Ta polega na stopniowym przygotowywaniu dziecka do zwiększania zakresu umiejętności, które będą stanowiły cel wspomagania jego rozwoju w wieku przedszkolnym. Zgodnie z tym założeniem sama edukacja w przedszkolu winna łagodnie poszerzać obszary dziecięcej aktywności podejmowanej wcześniej, w okresie niemowlęcym i poniemowlęcym. Tak rozumiana ciągłość, oczywista na gruncie teorii wczesnego wspomagania rozwoju (Twardowski, 2012), zakłada także konieczność stymulowania przyrostu podstawowych kompetencji psychospołecznych dziecka, takich jak: samodzielność, kompetencja komunikacyjna i umiejętności emocjonalne, na każdym z etapów dziecięcej aktywności, włączając w to okres przedszkolny. W praktyce okazuje się to poważnym wyzwaniem, zarówno dla rodziców, jak i pedagogów. Stymulowanie rozwoju dziecka w sposób uporządkowany, służący zaspokajaniu dziecięcych potrzeb, jak pisała I. Obuchowska (1996, 2000, 2003), autorka cyklu książek *Kochać i rozumieć*, okazuje się zadaniem niełatwym, wymagającym poważnego namysłu nad warunkami wsparcia. W tym kontekście przedszkolne wspomaganie

rozwoju kompetencji psychospołecznych dzieci z uszkodzonym słuchem związane jest z coraz szerszym uczestnictwem tej grupy osób w placówkach ogólnodostępnych. Dzieci słabosłyszące realizują w nich swą edukację, zarówno w warunkach inkluzji, jak i grup integracyjnych. Z tego względu w niniejszej monografii z jednej strony pragniemy przybliżyć Czytelnikowi edukację przedszkolną, jako uniwersalną płaszczyznę wsparcia dziecięcego rozwoju, z drugiej strony – wskazujemy na możliwość zaspokajania specjalnych potrzeb dzieci z uszkodzonym słuchem w warunkach integracji ze słyszącymi rówieśnikami.

Książka, którą oddajemy do rąk Czytelników, składa się z kilku rozdziałów. Pierwszy z nich poświęcony został charakterystyce funkcjonowania dziecka w wieku przedszkolnym. Prezentujemy ją przez pryzmat uszkodzenia słuchu. Opisujemy rozwój ruchowy, poznawczy i emocjonalno-społeczny dziecka z niepełnosprawnością słuchową, akcentując jego potrzeby w wyżej wymienionych obszarach.

Rozdział drugi poświęciliśmy roli wczesnego wspomagania rozwoju w zachowaniu edukacyjnej ciągłości. W rozdziale tym zaznaczamy konieczność podjęcia działań wspierających rozwój dziecka z uszkodzonym słuchem w okresie niemowlęcym i poniemowlęcym jako istotny warunek jego adaptacji przedszkolnej. Ponadto wskazujemy na znaczenie działań z zakresu wsparcia rodziny, umożliwiających opiekunom dziecka z niepełnosprawnością słuchową aktywny udział w procesie przygotowania go do rozpoczęcia edukacji przedszkolnej i uczestniczenia w niej. O edukacji tej piszemy jednak szerzej w rozdziale trzecim, przedstawiając ofertę placówek adresowaną do grupy dzieci niesłyszących i słabosłyszących, z uwzględnieniem form kształcenia specjalnego. W rozdziale czwartym z kolei podejmujemy próbę przybliżenia Czytelnikowi miejsca przedszkola w procesie wspomagania rozwoju dziecięcej samodzielności. Czynimy to poprzez analizę wsparcia rozwoju wyżej wymienionej kompetencji w trzech placówkach ogólnodostępnych, do których potencjalnie mogą uczęszczać dzieci z uszkodzonym słuchem, tj. montessoriańskiej, waldorfskiej i w przedszkolu standardowym. Jednocześnie wskazujemy na związek między samodzielnością i poczuciem autonomii oraz kompetencji komunikacyjnej, opisując tę ostatnią szerzej w rozdziale piątym. Dokonujemy w nim analizy form komunikowania się małych dzieci z uszkodzonym słuchem, przy uwzględnieniu w tym procesie znaczenia integracji

rówieśniczej z jednej strony i wychowania dwujęzycznego z drugiej strony. Z kolei w rozdziale szóstym przedstawiamy możliwości stymulowania rozwoju emocjonalno-społecznego małego dziecka, zaznaczając, iż od poziomu kompetencji w tym obszarze zależy przebieg jego integracji społecznej. Integracji tej sprzyjają także zajęcia grupowe, z zakresu wybranych metod pedagogicznych, które opisujemy w rozdziale siódmym, uzasadniając ich przydatność w kontekście osiągnięcia przez dzieci dojrzałości szkolnej.

Swoistym uzupełnieniem części teoretycznej monografii są dwa kolejne jej rozdziały, tj. ósmy i dziewiąty. W pierwszym z nich prezentujemy sytuację dzieci z uszkodzonym słuchem w warunkach grupy przedszkola ogólnodostępnego i jednocześnie dokonujemy jakościowej analizy kontaktów rówieśniczych chłopców z niepełnosprawnością słuchową z perspektywy wypowiedzi ich wychowawczyni. Wspomniane kontakty uwarunkowane są, na co chcieliśmy zwrócić szczególną uwagę, poziomem przedstawionych i opisywanych w książce kompetencji psychospołecznych. Ich nabywanie umożliwia dziecku z uszkodzonym słuchem szeroko rozumianą integrację społeczną, a w dalszej perspektywie, jak podkreśla G. Gunia (2013), realizację obowiązków tożsamyh z tymi, jakie przynależą nam wszystkim. Dlatego, w ostatnim rozdziale książki, przedstawiamy autorski program stymulowania rozwoju jednej z opisanych i analizowanych w toku badań własnych dziecięcych umiejętności psychospołecznych, tj. kompetencji komunikacyjnej, dostrzegając jej znaczenie dla rozwoju dzieci z uszkodzonym słuchem i ich słyszących rówieśników. Jednocześnie żywimy nadzieję, że zaprezentowany przez nas program będzie przykładem dobrych praktyk w obszarze edukacji małego dziecka.

Zważywszy na egalitaryzm oraz integracyjną funkcję edukacji przedszkolnej, niniejszą monografię adresujemy do szerokiego grona Odbiorców. Mogą być nimi rodzice małych dzieci z uszkodzonym słuchem, które stają u progu przedszkola, pedagodzy i psychologzy, na co dzień pracujący ze wspomnianą grupą dzieci, a także studenci pedagogiki przedszkolnej, wczesnego wspomagania rozwoju dziecka i surdopedagogiki.

W tym miejscu serdecznie dziękujemy uczestnikom zaprezentowanych w książce badań za ich wkład w realizację projektu.

Autorki